

ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ผู้สอน นางสาวปราณี นิตยะ

ประวัติผู้แต่ง

วรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนมีกวีแต่งกันหลายคน ในปลายสมัยอยุธยา และ ในสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น ตอนที่ไพเราะส่วนมากแต่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) การแต่งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนไม่นิยมบอกนามผู้แต่ง มีเพียงการสันนิษฐานผู้แต่งโดยพิจารณาจากสำนวนการแต่งเท่านั้น เสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกาจึงไม่ทราบนามผู้แต่งที่แน่ชัด

ลักษณะคำประพันธ์

เรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นคำประพันธ์ ประเภทกลอนเสภา ๔๓ ตอน ซึ่งมีอยู่ ๘ ตอนที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดีเยี่ยม จากวรรณคดีสมาคม อันมีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์ กรมพระยาเดชาดิศร ชาญภาพ ทรงเป็นประธานโดยลงมติเมื่อ พ.ศ.๒๔๗๔ และตอน ขุนช้างถวายฎีกา เป็นหนึ่งในแปดตอนที่ได้รับการยกย่อง

ลักษณะคำประพันธ์

ลักษณะคำประพันธ์กลอนเสภาเป็นกลอนสุภาพ เสภาเป็นกลอนขึ้นเล่าเรื่องอย่างเล่านิทานจึงใช้คำมากเพื่อบรรจุข้อความให้ชัดเจนแก่ผู้ฟัง และมุ่งเอาการขับได้ ไพเราะเป็นสำคัญ สัมผัสของคำประพันธ์ คือ คำสุดท้ายของวรรคต้น สัมผัสไปยังคำใดคำหนึ่งใน ๕ คำแรกของวรรคหลังสัมผัสวรรคอื่นและสัมผัสระหว่างบทเหมีองกลอนสุภาพ

ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

เนื้อเรื่องย่อ

ฝ่ายพลายงามเมื่อชนะความขุนช้างแล้วก็อยู่มาด้วยความสุข แต่มาคิดว่ายังขาดแต่มารดา เห็นว่าไม่ควรอยู่กับขุนช้าง แล้วคิดว่าจะรับแม่กลับมาอยู่กับขุนแผน พอตกค่ำจึงออกเดินทางกลับบ้าน ขุนช้างสะกดผู้คนภูตพราญและแก้อาถรรพณ์แล้วสะเดาะกลอนเข้าไปถึงชั้นสามห้องนอน ถอนสะกด นางวันทองแล้วเจรจากันพระไวยแจ้งว่าจะมารับนางวันทองกลับไปบ้าน นางวันทองแนะนำให้นำเรื่องขึ้นกราบทูลพระพันวษา พลายงามไม่เห็นด้วยและจะพาไปให้ได้ นางวันทองจนใจจึงยอมไปกับพระไวย ขุนช้างตื่นขึ้นไม่พบนางวันทองให้ข่าวไพร่ค้นหาไม่พบ ฝ่ายพลายงามได้คิดว่าถ้าขุนช้างรู้ว่าลักนางวันทองมาก็คงจะนำความขึ้นกราบทูลสมเด็จพระพันวษามารดาก็จะต้องโทษ คิดแล้วจึงให้หมื่นพิเศษพลไปหาขุนช้างที่บ้านช่วยไกลเกลี่ยเรื่องราวอย่าให้ขุนช้างโกรธด้วยเป็นคนที่เคยชอบพอกัน โดยให้บอกขุนช้างว่าตนจับไข้อยู่หลายวันเกรงว่าแม่ไม่ทันจะเห็นหน้าจึงให้คนไปพาแม่มา พอให้ตนหายไข้แล้วจะส่งมารดาคืนกลับไป หมื่นพิเศษรับค่าแล้วก็รีบไปบ้านขุนช้างแจ้งเรื่องตามที่พระไวยสั่งมาทุกประการ ขุนช้างได้ฟังก็ทั้งโกรธและแค้นเมื่อข่มความโกรธแล้วก็ตอบไปว่าไม่เป็นไรเรื่องการเจ็บไข้ถ้าขัดสนสิ่งไรก็ขอให้มาเอาที่ตนได้ ว่าแล้วก็ปิดหน้าต่างใส่ด้วยความเดือดดาลและแค้นใจ

ฝ่ายขุนช้างร่างพังเสร็จแล้วก็มาที่วังในรออยู่ที่ใต้ตำหนัก พอสมเด็จพระพันวษาเสด็จกลับวังทางเรือตอนจวนค่ำ ขุนช้างก็ลงลอยคอเข้าถวายฎีกา สมเด็จพระพันวษาเห็นเข้าก็ทรงพระพิโรธให้รับฎีกาไว้แล้วเอาตัวไปเสียนสามสิบที่ จากนั้นให้ตั้งกฤษฎีกาว่าตั้งแต่นี้ไป ถ้าใครปล่อยยให้ใครเข้ามาในล้อมวงต้องระวางโทษเจ็ดสถานถึงประหารชีวิต ฝ่ายขุนแผนได้อยู่กับนางแก้วกิริยาและนางลาวทอง มาด้วยความผาสุก ตกกลางคืนคิดถึงนางวันทองจึงออกเดินมาที่ห้องนางวันทองที่เรือนพระไวยปลุกนางขึ้นมาสนทนาด้วย ได้พร่ำรำพันถึงความหลังที่ตกทุกข์ได้ยากด้วยกันมา นางวันทองแนะนำขุนแผนให้นำความขึ้นเพ็ดทูลพระพันวษาและไม่ยอมตกเป็นของขุนแผน พอตกดึกก็ฝันไปว่าถูกพยัคฆ์ตะครุฑ คาบตัวไปในป่าตกใจตื่นแค้นให้ขุนแผนฟังขุนแผนได้ฟังก็ใจหายรู้ว่าฝันร้ายมีอันตราย

วันรุ่งขึ้นสมเด็จพระพันวษาเสด็จออกจากราชการเห็นขุนช้างเข้าเฝ้าอยู่จึงตรัสว่า เรื่องนางวันทองไม่รู้จบเมื่อครั้งก่อนเรื่องตกหนักที่นางศรีประจันก็ตัดสินไปอยู่กับขุนแผนแต่ทำไมกลับมาอยู่กับขุนช้าง แล้วให้หมื่นศรีไปเอาตัวนางวันทอง ขุนแผนและพระไวยมาเฝ้าทั้งสามคนได้ฟังความก็ตกใจ

ขุนแผนจึงจัดการช่วยเหลือนางวันทองด้วยเวทมนตร์ แล้วจึงพากันไปเข้าเฝ้าสมเด็จพระพันวษาจึง
ตรัสถามนางวันทองถึงเรื่องราวแต่หนหลัง นางวันทองก็กราบทูลให้ทรงทราบ เมื่อทรงทราบแล้วก็
กริ้วขุนช้างเป็นกำลัง แล้วตรัสถามนางวันทองต่อไปว่า เวลาล่วงไปแล้วถึงสิบแปดปีแต่ทำไมวันนี้จึง
มาได้ นางวันทองก็กราบทูลว่าพระไวยไปรับเมื่อตอนกลางคืน สมเด็จพระพันวษาได้ฟังก็ทรงขุ่น
เคืองพระไวยที่ทำตามอำเภอใจเพราะแย่งชิงนางวันทองกับ จึงให้นางวันทองตัดสินใจว่าจะอยู่กับใคร
หรือถ้าไม่ยอมอยู่กับทั้งสองคนจะเลือกอยู่กับลูกก็ได้ นางวันทองเมื่อถึงคราวจะสิ้นอายุไม่สามารถ
ตัดสินใจได้ จึงกราบทูลเป็นกลางไปหวังจะให้สมเด็จพระพันวษาตัดสินใจให้สมเด็จพระพันวษาได้ทรง
ฟังนางวันทองพูดแล้วก็พิโรธยิ่งนัก ตรัสประนามนางวันทองว่าเป็นหญิงหลายใจอย่าอยู่ให้หนัก
แผ่นดินให้เอาตัวไปฆ่าเสีย

